

8-9 YAŞLI UŞAQ FUTBOLÇULARIN TEXNİKİ-TAKTİKİ HAZIRLIQLARININ OPTİMALLAŞDIRILMASI

dos. A.M. İbrahimli, S.S. Nuriyev

Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyası
arif.ibrahimli@sport.edu.az, sahil.nuriyev2020@sport.edu.az

Nəşr tarixi

Qəbul edilib: 12 yanvar 2022

Dərc olunub: 9 mart 2022

© 2022 ADBTİA Bütün hüquqlar qorunur

Annotasiya. Hər hansı bir araşdırmanın əsas məqsədi həmişə komandanın oyun fəaliyyətinin səmərəliliyini artırmaqdır. Futbolda texniki və taktiki hazırlığın effektivliyinin artırılması üçün yeni vasitələrin hazırlanması məsələsi aktual olaraq qalır və kifayət qədər inkişaf etdirilməmişdir. Müasir futbol çox güclü bir idman növüdür. Hər oyun epizodunda mübarizə daha da gərginləşir, oyunçular üçün meydançada praktiki olaraq passiv vaxt yoxdur. Futbol ölkəmizdə bütün idman növlərindən də çox populyardır.

Açar sözlər: *Futbol, ibtidai hazırlıq mərhələsi, texniki hazırlıq, taktiki hazırlıq, topçılama, tullanma, oyun.*

Futbol dünyada getdikcə daha çox populyarlıq qazanır. İndi dünyanın 200 -dən çox ölkəsində bu idman növü fəal şəkildə inkişaf etdirilmişdir. Qitə çempionatları, dünya çempionatları, ən güclü klublar üçün beynəlxalq turnirlər keçirilir. Futbol ölkəmizdə bütün idman növlərindən də çox populyardır. Premyer liqada və I divizyonda 22 peşəkar komanda var. Region və həvəskar liqalarda 50-dən çox komanda Azərbaycan birinciliyinin üzvüdür.

Futbol bir oyundur. Onun inkişaf istiqaməti məlumdur. V.R. Lobanovskiy, bütün oyunçuların hərəkət zonalarının genişləndirilməsinin, hərəkət və düşüncənin kollektiv sürətinin artırılmasının, futbolçuların universal bacarığına əsaslanan taktika və strategiyanın dəyişkənliyinin artırılmasının əsas istiqamətlərini adlandırır. Bütün bunlar oyunçuların hazırlanması və seçilməsi prinsiplərini diktə edir. Bu prinsiplərin mahiyyəti – ko-

mandanın texniki və taktiki hərəkətlərinin səviyyəsinin uğursuzluğun başladığı işarədən aşağı düşməsinə zəmanət olaraq etibarlılıq tələbinin ödənilməsidir [1, 5, 7, 8].

Mütəxəssislər qeyd edirlər ki, futbol, ayrı –ayrı oyunçuların texnika və taktika ilə deyil, bir idmançının hazırlığının fərqli cəhətlərinin birləşdiyi bir oyundur. Bu istiqamətdə ilk addım, mürəkkəb bir əməliyyat vəzifəsi olan texniki və taktiki məşqlər və açıq oyunlardan ibarət müxtəlif təlim prosesidir [2, 3, 4, 6]. Tədqiqat obyektini 8-9 yaşlı uşaq futbolçuların hazırlanması prosesi götürülmüşdür.

Tədqiqatın məqsədi: Futbolda 8-9 yaşlı uşaq futbolçuların texniki-taktiki hazırlıqlarının modelinin işlənilib hazırlanmasıdır. Bu məqsədi həyata keçirmək üçün aşağıdakı Tədqiqatın vəzifələri müəyyənləşdirilmişdir

1. Futbolda 8-9 yaşlı uşaq futbolçuların idman hazırlığının nəzəriyyəsi və praktikasında texniki-taktiki hazırlıq probleminin vəziyyətini öyrənmək.
2. 8-9 yaşlı uşaq futbolçuların taktiki və texniki hazırlıq modelinin işlənilib hazırlanması və digər vasitələrin müəyyənləşdirilməsi.
3. 8-9 yaşlı uşaq futbolçuların taktiki-texniki hazırlıq modelinin səmərəliliyinin eksperimental təcrübə ilə müəyyənləşdirilməsi.

Araşdırmanın hipotezi olaraq, 8-9 yaş arası gənc futbolçuların taktiki və texniki hazırlıq modellərinin istifadəsinin məşq prosesinin effektivliyini artıracağı ehtimal edilir.

Tədqiqat bazası. Tədqiqat 2020–2022-cı illərdə üç mərhələdə aparılmışdır. Tədqiqatın ikinci və üçüncü mərhələləri əsasən “Vətən” futbol məktəbinin bazasında aparılmışdır.

İdmançılığının təməlinin qoyulduğu yaşda gənc futbolçuların sürət gücünə hazırlıq səviyyəsini əhəmiyyətli dərəcədə artırmaq xüsusilə vacibdir, xüsusən də 8-9 yaşlarına diqqət

yetirilməlidir, uşaqların fiziki bacarıq, və bəzi hərəkəti qabiliyyətlərini formalaşdırmaq üçün əlverişlidir.

Cədvəl 1

***Sürət gücünün inkişaf səviyyələri haqqında müqayisəli məlumatlar
Təcrübənin müəyyən mərhələsindəki nəzarət və eksperimental qrupların 8-9 yaşlı
(30 m qaçış) futbolçularının keyfiyyətləri (2021)***

Qrup	İştirakçıların sayı	Sürət-güc keyfiyyətlərinin inkişaf səviyyələri						X
		Qısa		Orta		Yüksək		
		Miqdar	%	Miqdar	%	Miqdar	%	
NQ	12	4	33,3	5	41,6	3	25	1,43
EQ	12	2	16,6	6	50	4	33,3	1,47

Qeyd:

Aşağı - minimum səviyyə;

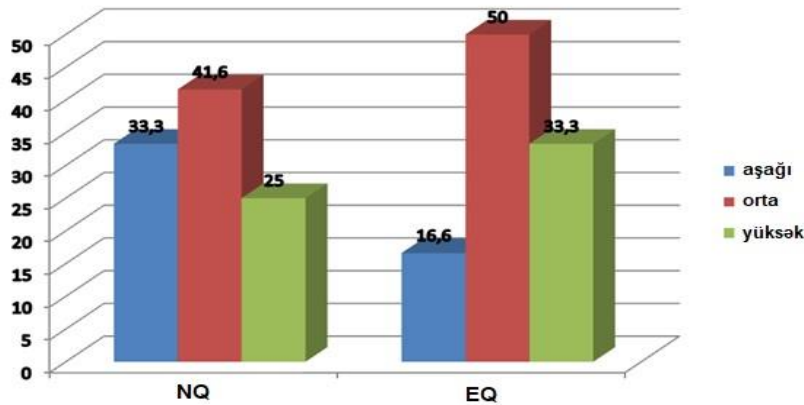
Orta - ümumi səviyyə;

Yüksək - qabaqcıl səviyyə;

Orta səviyyə balı düsturla hesablanır:

$$x = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x(i)$$

burada $x(i)$ i -ci şagirdin qiyməti, n qrupdakı şagirdlərin sayıdır.

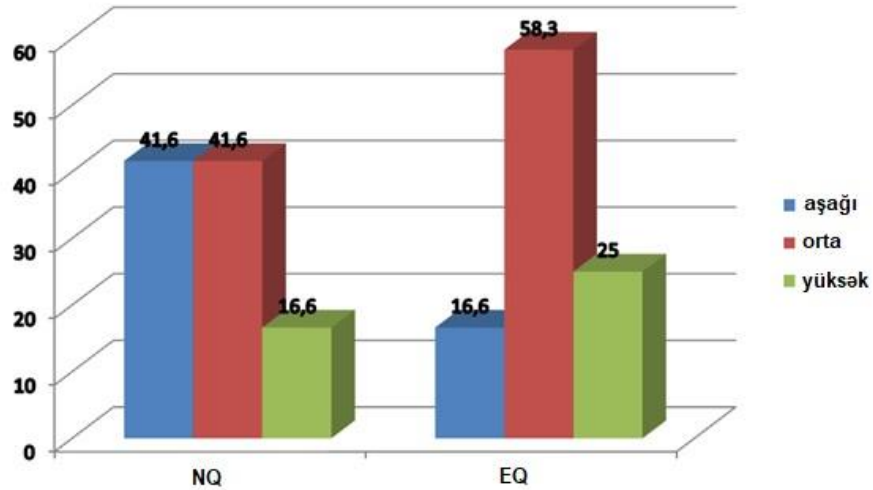

***Şəkil 3. 2020 -ci ildə sürət güc xüsusiyyətlərinin
(30 m qaçış) inkişaf səviyyələrinə görə nəticələr***

Cədvəl 2

***Tədqiqatın müəyyənləşdirilmə mərhələsində nəzarət və eksperimental qrupların 8-9 yaşlı
futbolçularının sürət-güc keyfiyyətlərinin inkişaf səviyyələri (iki ayağın təkəri ilə yerindən
uzunluğa tullanma) üzrə müqayisəli məlumatlar (2021)***

Qrup	İştirakçıların sayı	Sürət-güc keyfiyyətlərinin inkişaf səviyyələri						X
		Qısa		Orta		Yüksək		
		Miqdar	%	Miqdar	%	Miqdar	%	
NQ	12	5	41,6	5	41,6	2	16,6	1,25
EQ	12	2	16,6	7	58,3	3	25	1,50

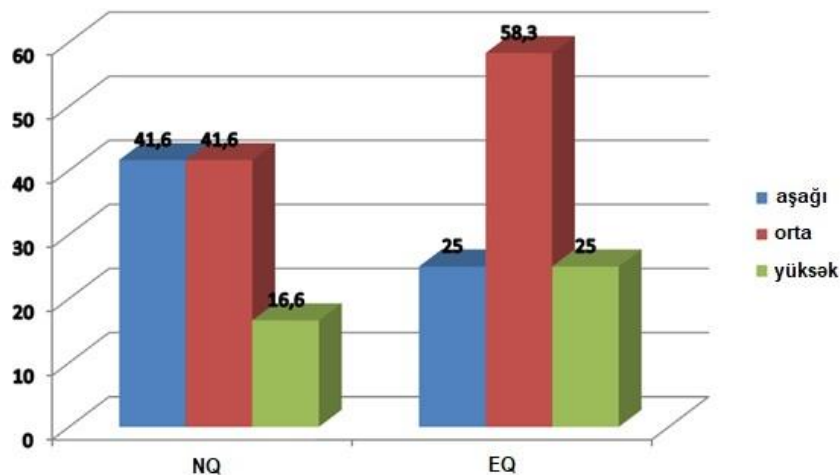

Şəkil 4. Sürət gücü keyfiyyətlərinin inkişaf səviyyələrinə görə nəticələr (iki ayağın təkəri ilə yerdən uzununa sıçrayış) 2020

Cədvəl 3

Tədqiqatın müəyyənedici mərhələsində nəzarət və eksperimental qrupların 8-9 yaşlı futbolçularının (yanqlyorluq) sürətli güc keyfiyyətlərinin inkişaf səviyyələrinə dair müqayisəli məlumatlar (2021-ci il)

Qrup	İştirakçıların sayı	Sürət-güc keyfiyyətlərinin inkişaf səviyyələri						X
		Qısa		Orta		Yüksək		
		Miqdar	%	Miqdar	%	Miqdar	%	
NQ	12	5	41,6	5	41,6	2	16,6	1,25
EQ	12	3	25	6	50	3	25	1,50

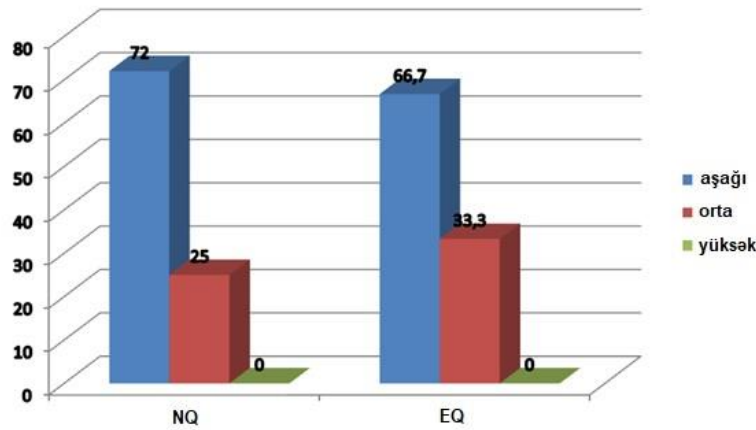

Şəkil 5. 2021-ci ildə sürət güc keyfiyyətinin və janqlyorluq qabiliyyətinin inkişaf səviyyələrinə görə nəticələr

Cədvəl 4

Tədqiqatın müəyyənedici mərhələsində 8-9 yaşlı nəzarət və eksperimental qruplarının futbolçularının taktiki və texniki hazırlıq səviyyələrinə dair müqayisəli məlumatlar (2022)

Qrup	İştirakçıların sayı	Sürət-güc keyfiyyətlərinin inkişaf səviyyələri						X
		Qısa		Orta		Yüksək		
		Miqdar	%	Miqdar	%	Miqdar	%	
KQ	12	6	50	3	25	3	25	1,25
EQ	12	3	25	2	16,7	7	58,3	1,50

Şəkil 6.2020 -ci ildə təcrübənin müəyyənedici mərhələsində 8-9 yaşlı futbolçuların nəzarət və eksperimental qruplarının taktiki və texniki hazırlıq səviyyələrinə dair bölmənin nəticələr

Taktiki və texniki hazırlıq modelinin əsas vəzifəsi gənc futbolçuların imkanlarına uyğun olan oyun vəziyyətlərində texnikanın fərdi texniki performans formalarını nümayiş etdirmələrini təmin etməkdir.

İlkin təlim mərhələsində texnika ilə tanışlıq baş verir. İlk addım texnika haqqında anlayış yaratmaqdır. Hekayə, nümayiş, izah üsullarından istifadə olunur. Ən vacib texniki detallar izah olunur. Şüurlu dinləməyə və başa düşməyə nail olmaq lazımdır. Texnikaların maksimum sayı haqqında bir fikir yaratmaq vacibdir. Arsenal nə qədər böyükdürsə, bir o

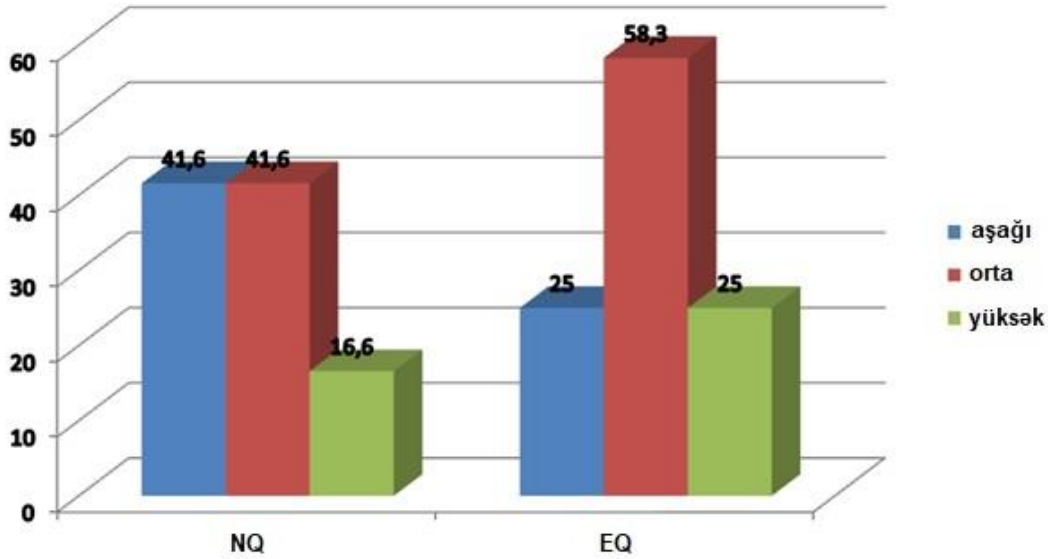
qədər fərdi məşq də ola bilər. Futbolçuların taktiki bacarığı, oyun zamanı daim və gözlənilmədən yaranan oyun vəziyyətlərini həll etməyin ən təsirli yollarını tapmaq qabiliyyətindədir.

Yalnız bu mərhələni keçdikdən sonra məşqçi oyunun qrup və komanda taktikasını öyrətməyə keçməlidir.

Məşqçi, hər bir oyunçuda taktiki və texniki hazırlığın vəzifələrini ardıcıl olaraq həll etməyə imkan verən zehni keyfiyyətlər kompleksini öyrətməli və inkişaf etdirməlidir..

8-9 yaşlı futbolçularının (janqlyorluq) və sürət güc keyfiyyətlərinin inkişaf səviyyələrinin müqayisəli məlumatları (2021)

Qrup	İştirakçıların sayı	Sürət-güc keyfiyyətlərinin inkişaf səviyyələri						X
		Qısa		Orta		Yüksək		
		Miqdar	%	Miqdar	%	Miqdar	%	
KΓ	12	5	41,6	5	41,6	2	16,6	1,25
ƏΓ	12	3	25	6	50	3	25	1,50

Şəkil 10 - 2021 -ci ildə sürət gücü keyfiyyətlərinin və janqylorluq bacarığının inkişaf səviyyələrinin nəticələri

Beləliklə, formalaşdırıcı eksperimentin nəticələrinin öyrənilməsi və təhlili bizim hazırladığımız taktiki və texniki hazırlıq modelinin idmançıların fərdi və şəxsi xüsusiyyətlərinə müsbət təsir etdiyi və komandanın uğurlu formalaşmasına kömək etdiyi qənaətinə gəlməyə imkan verir.

Tədqiqatın nəzəri əhəmiyyəti. Mövcud elmi inkişaf əsasında, futbolda 8-10 yaş arası idmançıların taktiki və texniki hazırlığının təkmilləşdirilməsi prosesi haqqında fikir genişləndirilmişdir.

Praktik əhəmiyyəti modelləşdirmənin istifadəsinin taktiki və texniki hazırlıq səviyyəsinin artmasına və futbolda 8-10 yaş arası idmançıların məşq prosesinin effektivliyinə töhfə verməsindən ibarətdir.

Nəticələr. Tədqiqatın müəyyən mərhələsində, futbolda 8-9 yaş arası futbolçularda taktiki və texniki hazırlığın pedaqoji şərtlərini diqqətə aldığımız və nəzarət və eksperimental qruplarının təxminən eyni səviyyədə olduğunu təyin etdik. Tədqiqat işləri zamanı taktiki və texniki hazırlığın qiymətləndirilməsi meyarları (nəzarət oyunlarında iştirak), birgə məhsuldar fəaliyyət motivinin formalaşdırılması (nailiyyət ehtiyaclarının qiymətləndirilməsi üçün bir araşdırma aparılmışdır) və sürət gücü keyfiyyətlərinin inkişaf səviyyəsi (30 m qaçış, iki ayağın təkənə ilə uzunluğa tullanma, Janqylorluq (Topçiləmə)). Təcrübənin formalaşma mərhələsinin nəticələri, futbolçuların taktiki və texniki hazırlıq səviyyəsinin əhəmiyyətli dərəcədə artdığını, birgə fəaliyyət üçün motivin formalaşdığını və sürət və güc keyfiyyətlərinin inkişaf səviyyəsinin artdığını göstərdi. Eksperimental qrupunda baş verən ən əhəmiyyətli dəyişikliklər, nəzarət qrupunda bu göstəricilər nisbətən aşağı olmuşdur. Tərtib etdiyimiz 8-9 yaşlı futbolçuların taktiki və texniki hazırlıq modeli bu yaşın xüsusiyyətlərinə əsaslanır. Gənc idmançıların məşqlərinin müxtəlif komponentlərinin inkişafının həssas dövrləri nəzərə alınır.

hələsinin nəticələri, futbolçuların taktiki və texniki hazırlıq səviyyəsinin əhəmiyyətli dərəcədə artdığını, birgə fəaliyyət üçün motivin formalaşdığını və sürət və güc keyfiyyətlərinin inkişaf səviyyəsinin artdığını göstərdi. Eksperimental qrupunda baş verən ən əhəmiyyətli dəyişikliklər, nəzarət qrupunda bu göstəricilər nisbətən aşağı olmuşdur. Tərtib etdiyimiz 8-9 yaşlı futbolçuların taktiki və texniki hazırlıq modeli bu yaşın xüsusiyyətlərinə əsaslanır. Gənc idmançıların məşqlərinin müxtəlif komponentlərinin inkişafının həssas dövrləri nəzərə alınır.

ƏDƏBİYYAT

1. Əliyev İ.S. *Futbol məşğələlərinin yeniyetmələrin inkişafına, dözümlülük və funksional imkanlarının formalaşmasına təsiri* Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, əməkdar elm xadimi, professor D. V. Hacıyevin anadan olmasının 90 illik yubileyinə həsr olunmuş elmi-praktik konfransının materialları 2019, s.294-295.
2. Алиев И.С., Алиев С.А., Алибекова С.С., Ибрагимли А.М. *Особенности основных антропометрических и физиологических показателей подростков в процессе занятий футболом*. Сб. Современный футбол: состояние, проблемы, инновации и перспективы разви-

- тия: материалы Всероссийский научно-практической конференции с международным участием (29-30 июня 2018 года,- Казань: Поволжская ГАФКС и Т, 2018.- с.138-143.
3. **Айткулов С.А.** *Методика технико-тактической подготовки в футболе: учебное пособие для студ. Факультетов физкультуры пед. вузов [Текст].* С.А. Айткулов. Челябинск: Изд-во Челябинск. гос. пед. ун-та, 2009, 88 с.
  4. **Коскина, Е.Н.** *Формирование индивидуальных стилей соревновательной деятельности футболистов с учетом их когнитивных стилей [Электронный ресурс].* Е. Н. Коскина, Н. А. Скляр. Теория и практика физической культуры. – 2015, № 6, С. 48–50.
  5. **Кудяшев Н.Х.** *Техническая подготовка юных футболистов на начальном этапе обучения [Текст]: дис. ... канд. пед. наук.* Н.Х. Кудяшев. Набережные Челны, 2011, 161 с.
  6. **Холодов Ж.К.** *Теория и методика физического воспитания и спорта.* Учеб. пособие для студ. высш. учеб. Заведений [Текст]. Ж.К. Холодов, В.С. Кузнецов. М.: Издательский центр “Академия”, 2012, 480 с.
  7. **Петухов А.В.** *Футбол. Формирование основ индивидуального технико-тактического мастерства юных футболистов. Проблемы и пути решения [Текст] / А. В. Петухов.* М: Советский спорт, 2008. 270 с.
  8. *Футбол: типовая учебно-тренировочная программа спортивной подготовки для детско - юношеских спортивных школ, специализированных детско-юношеских школ олимпийского резерва [Текст].* Российский футбольный союз. М.: Советский спорт, 2011, 160 с.

ОПТИМИЗАЦИЯ ТЕХНИКО-ТАКТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ ФУТБОЛИСТОВ 8-9 ЛЕТ

доц. А.М. Ибрагимли, С.С. Нуриев

Азербайджанская Государственная Академия Физической Культуры и Спорта
arif.ibrahimli@sport.edu.az, sahil.nuriyev2020@sport.edu.az

Аннотация. Главной целью любого исследования всегда является повышение эффективности игровых показателей команды. Вопрос разработки новых средств повышения эффективности технико-тактической подготовки в футболе остается актуальным и недостаточно разработанным. Современный футбол – очень сильный вид спорта. В каждом эпизоде игры борьба обо-

стрядается, пассивного времени на поле у игроков практически нет. Футбол более популярен в нашей стране, чем любой другой вид спорта.

Ключевые слова: футбол, начальная подготовка, техническая подготовка, тактическая подготовка, чеканка мяча, прыжки, игра.

**OPTIMIZATION OF TECHNICAL AND TACTICAL TRAINING
OF FOOTBALL PLAYERS 8-9 YEARS****ass. prof. A.M. Ibragimli, S.S. Nuriyev***Azerbaijan State Academy of Physical Education and Sport*
arif.ibrahimli@sport.edu.az, sahil.nuriyev2020@sport.edu.az

Annotation. The main goal of any research is always to increase the effectiveness of the team's game performance. The issue of developing new means of improving the effectiveness of technical and tactical training in football remains relevant and insufficiently developed. Modern football is a very strong sport. In each episode of the game, the struggle

escalates, the players have practically no passive time on the field. Football is more popular in our country than any other sport.

Keywords: *football, initial training, technical training, tactical training, kicking the ball jumping, juggling, game.*